

№ 2006

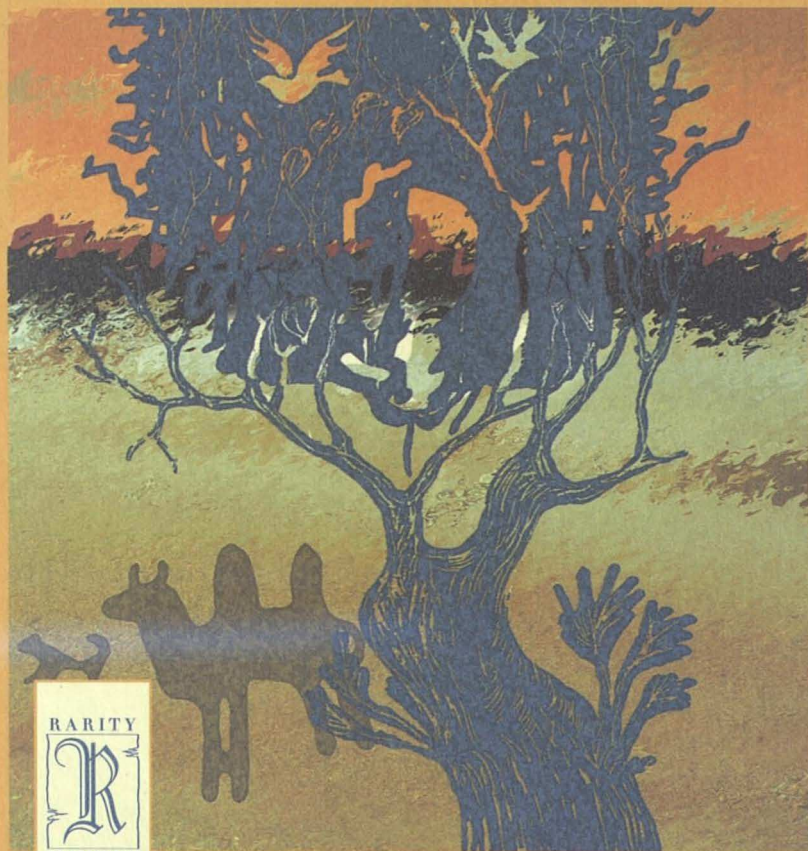
4100

Жыр
жауһары

Әбділда
ТӘЖІБАЕВ

Аралдар

RARITY

PUBLISHING
COMPANY LTD

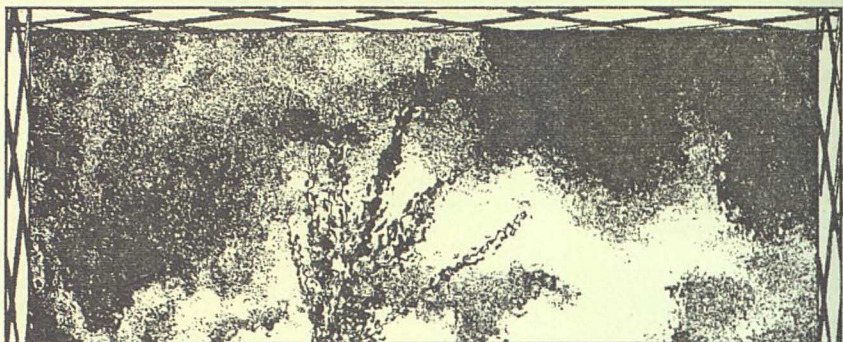

Әбділда Тәжібаев

Аралдар

Өлеңдер мен дастандар

Алматы
«Раритет»
2005

Өзгөчө жана өңдүмдүү

Аракет

Жыр
жаулары

Әбділда
ТӘЖІБАЕВ

Аралдар

Өлеңдер мен дастандар

RARITY

PUBLISHING
COMPANY LTD

ББК 84Қаз7-5
Т28

Қазақстан Республикасы Мәдениет, ақпарат және
спорт министрлігі

Ақпарат және мұрағат комитеті
бағдарламасы бойынша шығарылды

Серия 2002 жылдан бастап шығарылып келеді

Серияның негізін салған *З.Серікқалиұлы*
Көркем безендірмесі негізін салған *А.Тіленшиев*

Тәжібаев Ә.
Т28 **Аралдар: Өлеңдер мен дастандар/Құраст. Е.Дүйсенбайұлы.** — Алматы: Раритет, 2005. — 264 бет. — «Алтын қор» кітапханасы.

ISBN 9965-663-92-0

Ұлы лириктің бұл кітабындағы өлеңдер ХХ ғасырдағы қазақ жырының ұлттық әдебиет аясында қаншалықты биікке шырқап кеткендігін ғана емес, сондай-ақ дүниежүзілік деңгейге жеткендігін де танытады.

Әсіресе, жасы ұлғайған сайын шығармашылық шабыты жастық жалынмен, даналық дарқандықпен шарықтап, әкелік, аталық мейір-шапағат нұры мол, терең ойлы, үздік парасатты поэзия үлгісін жасауы Әбділда ақынның әлеуетті рухын әйгілесе керек.

ББК 84Қаз7-5

Т 4702250202—23
413(05)—05

ISBN 9965-663-92-0

© «Раритет» БК, 2005
© Безендірген Б. Серікбай, 2005

БӘЙТЕРЕК*

Аспан тіреген ақ басты таулар, кең даланың кеудесінде өскен қашанғы қарағайлар, өзендердің жағасында жасыл дулыға киген қас батырдай қаһарлы жартастар дүниеден тіл сұрайды. Омырауында ерте заманнан булығып, сыртқа шыға алмай, тылсым боп жатқан арманын шерткісі келеді. Өздері көздерімен көрген шындықтарды кейінгі қауымға аңыз етіп айтып бергісі келеді. Бірақ оларда тіл жоқ, бірақ оларда үн жоқ.

Таулардың қойнауынан асыр салып айқайлап атылған бұлақтар, арқырап соққан асау желдер, алыс аспаннан атой салып күркіреген бұлттар — әрқайсысы өз сырын айтып, дүниеге тыңдатқысы келеді. Олар соны жеткізетін құдіретті күш іздейді. Оларда тіл бар, үн бар. Бірақ өз сырын айтып жеткізе алатын сезім жоқ.

Шын ақын тілсіздерге тіл береді, жансыздарға жан береді; сырын айта алмайтын күрсінуді бар да, құйқылжси төгіліп кете алатын жыры жоқтарға жыр береді. Ол қатып қалған қара тастардың үні болып күңіренеді, таулардың жыры болып тебіренеді, өзендердің көк ала көбігі болып атылады, жасыл құстай жапырақтар болып сөйлейді, жаңағы бір қатып қалған дүниелер креуендей қозғалып, жанды тіршіліктей көше береді. Ақын кейде өзі табиғатқа айналып, көзге ілінбес жазғы аспанның жайма-шуақ күнінің ақ сәулелері болып құйылып жатады, кейде ол қар басқан армандардай ойға шомылып тұрады, кейде ол сонау биіктегі еркін құстардың арасында жүреді. Оның фантазиясы араламайтын қиырлар жоқ. Ол астрономдар сияқты аспан әлемінің жай адамның көзіне түсе бермейтін сан түрлі сәулелерін көре біледі. Шын ақынның жүрегінен жер мен аспан, тарихтың көштері, бүгінгі өмірдің аршынды адымы өтіп жатады.

Міне, Әбділда Тәжібаев — осындай шын ақын.

---

* Бұл мақала автордың «Телтолқын» («Жалын», 1989) жинағынан ықшамдалып ұсынылып отыр (Ред.).

Ол — қырық жылдан астам уақыт тек қана қазақ поэзиясына емес, бүкіл қазақ әдебиетінің қабырғасын берік қалап, күмбезін көкке көтеріп келе жатқан шеберлердің бірі. Әбділда — әдебиеттің барлық жанрында қаламды қарқынды сілтейтін сегіз қырлы, бір сырлы талант. Ол — әрі ақын, әрі драматург, әрі жазушы, әрі сыншы, әрі үлкен қоғам қайраткері. Ал осы жанрлардың қайсысында болса да, жазған еңбектерін байыптап, барлап қарасақ, Әбділданың ең алдымен және әр уақыт ақын боп қалғанын көреміз. Оның драматургиясы да, оның ғылыми сындары да, публицистикалық мақалалары да — бәрі-бәрісі де өлеңдей өрнектеліп, жырдай еркін төгіледі. Ол солардың бәрінде де поэзияның отты да уытты сәуле шашып, тұтанып жататын алаулы сөздерімен сөйлейді. Ол басқа жанрларды қайта сол ақындық қуатын шыңдау үшін пайдаланып келе жатқан секілді. Сондықтан да қалың оқушы қауым Әбділданы ең алдымен қазіргі қазақ поэзиясының ту ұстаушыларының бірі деп санайды. Оны қазақ өлеңінің көш басшысының бірі деп таниды.

Әбділда туралы айтылатын бүгінгі сөз — бүкіл қазақ поэзиясының өсіп-жетілген дер шағы туралы айтылатын сөз деп ұғуымыз керек. Өйткені Әбділда — тек қана қазақтың ақыны емес... Оның поэзиясы бүкіл дүниежүзілік поэзияның асыл қорларынан қоректенген, шырын бұлақтарынан сусындаған.

Әбділда жас шағынан поэзия музыкасын, сұлу Сырдың арынды ағысын, Тереңөзек тоғайларының көзге көрінбей құпия жырлар шертетін бұлбұлдарының сырлы дауысын тыңдап өсті. Байтақ даланың бай табиғаты, сан бояумен шайы орамалдай толқыған биік аспаны, зеңгір көктен құйылған молдір ауасы, Жер-ананың жомарт мінезі болашақ ақынның кеудесіне құйылып, көкірегінен орын тепті.

Ақын Әбділда алғашқы қалам ұстаған жылдардың өзінде-ақ поэзияда өз жолын табуға, жұртшылыққа өз ерекшелігімен танылуға талпынады. Әрине, мұндай жол кімге де болса оңай табылмақ емес. Әбділда көп ізденеді, жан-жаққа жанарын қадайды. Дүние классиктерінің томдарын толғана қарап, жаңа достар табады. Ақын бірте-бірте жалпылықтан нақтылыққа, адам жүрегіне даритын лирикаға жол іздейді. Жаңа бір интонация, жаңа нота организміне сіңісіп, қанында ойнап, жыр отын тұтатады. Әбділда шын поэзия оқушыны толқытуға, толғантуға, ойлантуға тиіс екенін, ақын деген тіркеуші емес, жаңалық ашушы, ой қозғаушы, болашақты болжаушы екенін терең түсінеді. Сол ізденістерден, сол толқыныстардан келіп, ақынның «Сырдария», «Тараспен әңгіме», «Боранда», «Кездесу» секілді тамаша өлеңдері туады. Бұл өлеңдер ақынның бар жанымен, шынайы сезімімен, өз түйсігімен

жазған өлеңдері еді, жаңа бетбұрыстары еді. Бұл өлеңдерде күрделі ой, күшті сезім бірлесіп, тұтастық табады.

Әбділда әдебиет әлеміне өзіндік ерекшелігімен, өз үнімен келді дедік. Алғашқы адымынан бастап шеберліктің сыры аз сөзбен ауыр ойларды түйіндеп, жыр шумақтарын қысқа қайыруда екенін сезген ол жұрттың сезіміне бойлап, оқушы жүрегіне жол таба білді. Ақынның жыр дәптерлеріне үңілсек, оның ойға толы, от қанатты өлеңдерін көреміз. Әбділда жаны туған елінің өзіндей жомарт, туған жерінің өзіндей кең-байтақ. Оның жапына туған жердің төрт мезгіл шақтары: көктем, жаз, күз, қысы түгел орналасқан. Ол кейде дауылды, кейде жайдары. Әбділданың қай өлеңін алсақ та, ақынның дүниеге селсоқ қарамай, жанымен тебіреніп, жсалынын шаша жазатынын байқаймыз. Сондықтан да оның өлеңіне салқын салғырттық жат. Әрбір өлеңі Әбділданың өз жанын ұсынғандай болады да тұрады. Көк барқыт түнді, алтын сәулелерін мейірбандықпен себелеген күнді, тұнып жатқан теңізді, жеңіл қанатымен желпіген желді, бүршік атып жайнаған бүлдіршін гүлдерді Әбділда өлеңдері алдыға тосады. Ақын оқушысын оқигалар шеңберінде ұстап, жылата да, күлдіре де біледі. Поэзияның құдіреті де, міне, осында.

Ақын жүрегі уақыт ыргағымен бірге соғуға тиіс. Әбділда соңғы жылдары өлеңді интонациялық жағынан, түр жағынан байытуға көп күш салып жүр. Оның жаңа шыққан әрбір жинақтарынан біз осыны мықтап аңғарамыз. Бірақ ол жалтылдап көзге түсуге, өзгерлерден ерекше тұруға, өлең ыргақтарын қасақана бұзуға, инверсияны әрлі-берлі орынсыз қолданып, әр сөзін қайта-қайта қайталауға құмар емес. Ол жалаң абстракция, жалған пафостан аулақ. Оның өлең ыргақтары табиғи, іштей үйлесім тауып жатады. Тіпті буындары не артып кетіп, не жетпей қалып жатқанның өзінде, оқушы сүрінбей, кідірмей, өзінің үйреншікті өлең өлшемдерінде қабылдайды. Әбділда поэзиясы бүкіл дүние жүзіне көз тігеді. Әйтпесе, ол томаға-тұйықтанып, ұша алмай, отырып қалар еді. Оның өз әлемі бар, өз орманы, өз тауы бар, алуан мінезді адамдары бар. Әбділда поэзиясының бақылау бекеті биікке орналасқан. Ол бекеттен көк мұнармен көмкеріліп мұнартқан Британия аралдарын да, қайраңдап қалған Стамбул кемелерін де, мұңға батып тұрған Париж мұнараларын да көруге болады. Қазақ ақындарының ішінен шет елге сапар шегіп, бұл тың тақырыпты ең алғаш көтерген де Әбділда. Осы циклдегі «Римге» деген өлең де ақынның қиялы ұшқыр, зердесі сәулелі екенін көрсетеді. Ақынның диапазонының, масштабының кеңдігі сенің көкірегіңді де көкетіп тастайды, ойыңа азық береді, жан дүниеңді байытады, қиялдануға құштар етеді, палитрасы бай.

*Аспан қандай, хрустальдай көгілдір,
Жанырақтардың жасылы қолға жұққандай.
Кең алаңда фонтандар меруерт төгіп тұр,
Көз жасын жердің тереңнен алып шыққандай,
Колонналар қайратты құлдай арқалап
Салтанатты Соборын сөнау Петрдің,
Тәңірлерден тілекпен алып қолқалап,
Болашаққа әкеле жатқан секілді.
Мүлгіген кілең әулиелердің мүсіні,
Мұңлы ойларын баяндар мұңлы көздері.
Тұрғандай түгел дәуірін еске түсіріп,
Тапштын емес өздерінен өзгені.*

Міне, осы өлең жолдарының өзі шынайы шебердің қолынан соғылып шыққан мінсіз мұнарадай болып тамырыңа тарап, қаныңды толқытады.

*Кең далада фонтандар меруерт төгіп тұр,
Көз жасын жердің тереңнен алып шыққандай, —*

фонтандардың меруерттерін құлдардың көз жасына теңеу көп нәрсенің куәсіндей. Осы бір-екі жол ақынның лирикалық-философиялық шалымын терең танытса керек. Және осы шет ел жөнінде жазылған өлеңдер өзінің өзгеше екінімен, лексикалық ерекшелігімен жазылса да, өткір ұшталғандықтан, фонетикалық саздылығымен үйреншікті өлеңдеріміздей көкірегімізге қона кетеді. Ақын жоғарыда келтірілген екі жолдың өзінде күрделі ойлап, көп сырлы ассоциацияны жанында жаңғыртады. Ақын фонтандардың өзі құлдардың көз жасымен салынғанын тікелей айтпай-ақ, салыстырып, параллельмен сездіреді. Жеңіл қанат жел секілді жанымызды желіпін өтеді. Ақын Европаны өзінің көреді, өзінің сезінеді, өзінің образ дүниелерін жасайды. Әр жерден сезім дірілі жарық береді. Тарихи-философиялық толғаныстарға бой ұрады, шет ел қалаларының сыртымен бірге ішіне де үңіледі. Көп нәрсені аралатып, талай суреттерді көрсетіп, оқушыны бір жолдан бір жолға жетелеп отырады. Айтайын деген идеясын көркем образдармен ашып береді.

Әбділда нені жырласа да, қандай объектіні алса да, терең тебіреніске түспей, жалынын құймай, теңіз сияқты қотарылмай жаза алмады. Шынында да, ақын өзі тебіренбесе, өзі толғанбаса, оқушыны да тебірендіре, толғандыра алмас еді. Ақын туған жердің құсын да атуға қимайды. Баласының баласын арқалап жүрген балаға бас иеді. Осы жолдарды оқығанда, денеңді бір құпия от шалады. Сен де тебіренесің, ақынмен бірге сен де толқисың. Ақынның айтқанына қалтқысыз сенесің. Құрыштай құйылған өлең жолдары найзағайдың жарқылындай жаңыңа от беріп, ішкі сарайыңды алау-

латып өткендей болады. Әбділданың бұл өлеңдері — шын мағынасында ұзақ өмірлі, хрестоматиялық өлеңдер.

Өмір — күрес, өмір — тартыс. Сондықтан да Әбділда ақынның жамандыққа жаны қас. Ол өзінің соңғы кездегі жазған өлеңдерінде адалдықты аялап, арамдықты әшкерелеп отырады. Ақынның азаматтық, адамгершілік дауысы айқын естіліп жатады. Әр сөзі нысанаға дәл атылады. Ақынның жаны — жыр. Терең ойдан туған, көркемдік биікке көтерілген өлеңдер уақыт шекарасын білмейді. Әбділда Тәжібаев өлеңдері де мәңгі көктемге бөленген, жарықпен нұрланған, қызуы күшті, жастықтай жалынды.

Әбділда үлкен ойдың, сырлы сезімнің бастарын түйістірген нәзік лирик ақын болумен бірге, үлкен эпик те. Оның қаламынан ондаған дастандар туды. Ол дастандардың тақырыптары әр алуан болғанымен, бәрі де бір шебердің қолынан шыққандығы білініп тұрады. Сыршылдыққа, суреткерлікке, халықтық даналыққа толы...

Сырбай МӘУЛЕНОВ

Ө Л Е Ū Д Е Р

КҮЗЕТ ӨНІ

Жарық түнде жазық дала, жайлауда
Шаршамаймыз атқанша таң ойнауға.
Ай астында алтыбақан тербеліп,
Үйренгенбіз толқынды жыр толғауға.

Тербел, тербел, алтыбақан, жайлауда,
Жалықпаймыз атқанша таң сайрауға.
Өн мен өлең қой, қозыны тербетіп,
Жануарға жандай серік болмай ма?

Түнгі дауыс тым алысқа кетеді,
Жаңғыртады, тауды дірілдетеді.
Жайлауында жаздай думан қайнаған,
Қандай қызық күзетшілер мекені!

Айтақ, айтақ, әуілдеп қой, Саққұлақ,
Айналып шық ауыл сыртын шапқылап.
Қасқыр түссе, жолбарысша жұмарлап,
Азуынды қадағайсың қаттырақ.

Жарық түнде жазық дала, жайлауда
Жалықпаймыз атқанша таң сайрауға.
Ай астында алтыбақан тербеліп,
Үйренгенбіз толқынды жыр толғауға.

КӨКШЕДЕ

Көліне түстім Көкшенің,
Көбікпен ойнап балаша,
Толқынмен кеттім таласа,
Тамаша, қандай тамаша!

Тауына шықтым Көкшенің,
Тасымен ойнап балаша,
Тағысымен таласа,
Тамаша, қандай тамаша!

Қарағай тілін ұғындым,
Қайыңнан ғажап сыр алдым,
Құзынан астым қыранның,
Ұясын таптым қиялдың.

1955

ЖАҢБЫР

Күркірете көгімді,
Көкала бұлт сөгілді,
Отты көзі жалтылдап,
Бір шолып қап жерімді.
Нөсерлетіп ақтарды
Аспан толы теңізді.
Жапырақ қандай жаңарды!
Жаным қандай демалды!

1955

ТӨРТ ЖОЛДАР

I

Тот басады темірді,
Сел шаяды жеңілді.
Тот баспайды ерлікті,
Сел шаймайды сенімді.

II

Жауың болса жолбарыс,
Арыстандай бір алыс.
Күшік үрсе, қарама,
Оны жанға санама.

III

О, дариға, қайта оралса жас шағым!
Тастап бәрін жақсы жырдан басқаның,
Бастар едім бір махаббат дастаның,
Айтар едім, айтар едім, достарым!

1956

* * *

Туған тілім — тірлігімнің айғағы,
Тілім барда айтылар сыр ойдағы.
Өссе тілім, мен де бірге өсемін,
Өшсе тілім, мен де бірге өшемін.
Тілсіз — хайуан, бишара,
Бишараға не шара?!

1955

СЫР ЖЫРЛАРЫ

I

Осы менің Сырым не еткен бақытты!
Тілті босқа өткізбепті уақытты.
Әбділдаға арта беріп қарттықты,
Өзі жастық құндағына жатыпты.

Сырым менің, Сырым менің — сырласым,
Секілді едің бала күнгі құрдасым.
Ойнаушы едім ағысыңмен алысып
Алып қашқан әпкешімнің сырғасын.

Сырым менің, Сырым менің — сырласым,
Алғам сенен Сырдай терең жыр басын.
Ұшырғансың Алатауға мені өзің,
Деп: «Биіктен Әбділдашым шырқасын!»

Шырқадым ба, шырқай алмай жаттым ба,
Таппадым ба, өз үнімді таптым ба?
Қайтем оны қазір, достар, сөз етіп,
Айтар өзі әділ жұртым уақтында.

Тындырғаным: өлгенім жоқ, тірімін,
Елудегі егделердің бірімін.
Азайған жоқ әлі бойдан қызуым,
Бастағам жоқ әлі шалдар ырымын.

II

Кемітеді Сырымды
Сарыарқалық былай деп:
— Жаңбыры жоқ, желі көп,
Тұра алмас ем бір ай, — деп.

Кемітеді Сырымды
Сарыарқалық былай деп:
— Масасы көп, шаңы көп,
Сырдариясы ылай, — деп.

Бір жылыңа бермес ем
Мен Сырымның бір айын.

Сағынамын көрмесем
Шаңы менен ылайын.

III

Кейде түске кіреді
Дәл өңімдей баяғым.
Тай ғып мініп жүремін
Нағашы атам таяғын.

Жүгіремін жағалап
Сырдың жайпақ жағасын.
Көрі көзбен сығалап
Қарар маған нағашым.

Тарап сіңір қолымен
Қардай аппақ сақалын,
Қарағаны мейіріммен
Қандай қызық атаның.

Бірде қуып жүремін
Шіркейі мен шыбының,
Айдап бірде жүремін
Нағашымның шығырын.

Өз дариям — өзенім,
Өзім өскен мекенім,
Суын кешіп кетемін,
Шаңын кешіп кетемін...

Кейде түске кіреді
Дәл өңімдей баяғым.
Тай ғып мініп жүремін
Нағашы атам таяғын.

IV

Ауырады табаным,
Шеңгел, сені көргенде;
Талай жұғып жас қаным
Қалған сенің шөңгенде.

Ойға түссе өткен күн,
Бір күй толқыр кеудемде.

Бұрынғы аты ол күйдің
Болатұғын «Шерменде».

Кетемін мен кідірмей
Өткен қайғы, шерлерге.
Жата берсін білінбей,
Кілті берік кеудемде...

Босайды екен көңілің
Туған жерге келгенде.
Көрініп тұр жып-жылы
Көп тырнаған шеңгел де.

V

Қосып Сырға сағынышын ақынның,
Жүзіп келе, жүзіп келе жатырмын.
Жастан қалған әдеті ғой баланың:
Ылай судан жұтып-жұтып аламын.

«Болғың келсе, ұзақ жасап, өмірлі,
Сүргің келсе қызық дәурен көңілді,
Көбірек түс Сыр суына, түсе бер,
Көбірек іш Сыр ылайын, іше бер», —

Дейтін маған бала күнде нағашым,
Мақтай жүріп Сырдың көгал жағасын.
Қосып Сырға сағынышын ақынның,
Жүзіп келе, жүзіп келе жатырмын.

VI

— Құс аулауға шығамысың?
— Шығамын.
— Атқаныңды жығамысың?
— Жығамын.
— Мә мылтығым, атамысың?
— Атамын.
— Сен атып қайт,
Мен демалып жатамын.

— Құсың қайда, қарағым-ау?
— Атпадым.
— Таппадың ба тоғайдан құс?

- Таппадым.
- Көп еді ғой көлде де құс...
- Көп екен.
- Неге атпадың?
- Түк дәлелім жоқ екен.

- Атуға сен қимадың ба?
- Қимадым,
- Туған жердің құстарын да сыйладым.

VII

Көп жылдардың өткізген соң арасын,
 Туған жерге оралып бір барасың.
 Жас күндегі сәби құрбыларыңды
 Кәрілерден іздеп әрең табасың.

Келеді әне күліп бір шал қарсы алып,
 Тұрмын қарап үнсіз ғана тамсанып.
 Осы менің бала күнгі құрдасым,
 Осы менің жігіт күнгі сырласым.

Түсін қара, тісін қара өзінің!
 Қызыл еті қалыңдапты көзінің,
 Қоңқақ мұрнын қолмен біреу көтеріп,
 Созыңқырап кеткен сынды езуін.

Бір жылатпай жібермейтін соққанын,
 Жас шақтағы шатақ құмар сотқарым
 Алдымда тұр шаршап қайтқан аңшыдай
 Айдалаға атып-атып оқтарын.

- Сотқармысың?
- Сотқарыңмын кешегі.
- Бала едік-ау!
- Бәрі соның кеше еді.
- Сұрт көзіңді!
- Қайда келіп қалғанбыз?
- Жас өседі, кәрі әрдайым өшеді.

Сұрт көзіңді деппін оған суланған,
 Күлген болам кісідей-ақ қуланған.

Өз көңілімді қайтсем екен қиналған,
Өз көзімді қайтсем екен буланған?!

VIII

Көп жылдардың өткізген соң арасын,
Туған жерге оралып бір барасың.
Алар күтіп әжелер де алдыңнан
Арқалаған баласының баласын.

Көрейін деп бала күнгі сырласын,
Келеді әне кемпірден бір құрдасым.
Есіме алдым елестетіп жастағы
Көк шыбықтай солқылдаған түлғасын.

Десе достар: «Әнді Еркетай шырқасын!»
Күлуші еді керіңкіреп бір қасын.
Шығушы еді сыңғырлатып шашбауын,
Сылдыр-сылдыр сылдырлатып сырғасын.

Қандай еді, қандай еді Еркешім!
Атқан аппақ таңдай еді Еркешім.
Туғандай ед әдейі арнап шешесі
Жандырсын деп, жігіт жанын өртесін.

Бір кездегі балапан қыз балдырған,
Ынтықтырған, талайды естен тандырған.
Алдымда тұр әже атанып сол Еркеш,
Жастық көркін жырақтарға қалдырған.

— Еркемісің?

— Еркемін ғой кешегі.

— Жас едік-ау.

— Кеше ғана, кеше еді.

— Сұрт көзінді!

— Әйелдік қой, әншейін...

— Біз өшкенмен, ұрпағымыз өседі.

Сұрт көзінді деппін оған суланған,

Күлген болам кісідей-ақ қуланған.

Өз көңілімді қайтсем екен қиналған,

Өз көзімді қайтсем екен буланған?!

1959

ҚАЗАҚСТАН

Қазақстан өлкесінің кеңдігін
Өлшеп жатпай өзгелерге мен бүгін,
Оңай ғана ұғындырып байқайын,
Болмашы бір белгілерін айтайын:

Қысты күні бөлмеңізде пеш қызып,
Көрінгенде сол қызудан кеш қызық,
Жанған отқа сүйсіне зер салыңыз,
Қазақстан көмірі деп таныңыз.

Туралғанда ақ мамықтай бөлкелер,
Түспей ме еске астық еккен өлкелер?
Соның бірі Қазақстан — таныңыз,
Соның наны жеген осы наныңыз.

Дастарқаннан нарттай қызыл алманың
Қол созғанда таңдап бірін алғалы,
«Қазақстан!» дей көріңіз, бауырым,
Өсіруші алманың ең тәуірін.

Сары аязда — сақылдаған ақпанда —
Адам тұрсын, ағаш дір-дір қаққанда,
Ұмытпаңыз Қазақстан сыйларын
Жеткен сізге жылуымен пиманың.

Жапқан сайын әрбір үйдің төбесін,
Қаққан сайын әр есіктің шегесін,
Құрметтеңіз Қазақстан жерінің
Өзендерше өрши аққан темірін.

Көк теңіздей толқын ата көпірген
Домбыра үні жетсе сізге эфирден,
Қабылдаңыз Қазақстан күйлерін
Қуантушы бақытты Отан үйлерін!

1957

КЕМЕДЕ

Бір кемеде бір қазақ,
Алыс сапар алдында.
Шыға қапты жолға ұзақ,
Жатпай тыныш ауылында.

Қуанудың орнына
Қынжыла ма, не етеді?
Қимай қарап артына,
Жалтақ-жалтақ етеді.

«Европаға саяхат!» —
Айтуға да тамаша.
Аңсайды ауылын сол қазақ,
Алыс жолға қараса.

1957

ТЕҢІЗГЕ ТІЛЕК

Теңіз!
Сенен ұлы болған емес бір ақын,
Жырың қандай, жырың қандай сұрапыл!
Арасында бұрқыраған дүлейдің
Түн жамыла, жылап тұрып тілеймін:
Жүрегіңнің бөлшегін бер,
Өлеңіңнің өлшемін бер,
Ол аз десең, өзімді де ал,
Толқыныңа аямай сал.
Я күйрейін, күл болайын,
Я теңізге айналайын!

1957

АРАЛДАР

Лапылдап барып өшті күн,
Таусылған түсы ед айдың да.
Қоңырта келіп қонды түн
Жарқырап жатқан айдыңға.
Қалт етпей,

қалдым мен тыста,
Жанымды желге жайдым да.
Көздерін ашты маяктар
Қараңғы түнек қойнында.
Қиялға кірді қозғаулар,
Жұлдызы жанды ойдың да.
Келеміз Грецияның
Ертектер өскен орнында:
Көргендей болам бейнесін
Жыр айтқан

Гомер шалдың да,
Лирамен алтын әндетіп
Апаллон кетті алдымда.
Келеді ғажап Геркулес
Зәресін алған таудың да.
Атады Зевс нажағай
Қарғалған жанға қауымында.
Бұза алмай темір бұғауын,
Ұйыған кегі бауырында,
Қаһарлы жатыр Прометей,
Кеудесі толы зар-мұңға...
Көзімнен өтті көп сурет,
Қиялға бөгіп қалдым да.
Байқамай қаппын бозарған
Сілемін атар таңның да...

Қара түн батты теңізге,
Жайылды жарық жайдарлы.
Шығыстан басын көтерді
Ерке күн алтын айдарлы.
Есімді жидым, ояндым,
Ертектер өшті ойдағы.
Кемеден күнге қарайды
Елімнің қызыл байрағы.